

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE EXAMINATION
NOVEMBER 2024

SESOTHO PUO YA PELE YA TLATSETSO: PAMPIRI YA II
SESOTHO FIRST ADDITIONAL LANGUAGE: PAPER II

MARKING GUIDELINES

Nako: Dihora tse 2½

Matshwao: 100

These marking guidelines are prepared for use by examiners and sub-examiners, all of whom are required to attend a standardisation meeting to ensure that the guidelines are consistently interpreted and applied in the marking of candidates' scripts.

The IEB will not enter into any discussions or correspondence about any marking guidelines. It is acknowledged that there may be different views about some matters of emphasis or detail in the guidelines. It is also recognised that, without the benefit of attendance at a standardisation meeting, there may be different interpretations of the application of the marking guidelines.

TATAISO HO BATSHWAI

- Ka ha sepheo e le ho lekola kutlwisiso ya moithuti, mopeleto o fosahetseng le diphoso tsa puo karabong di se ke tsa nkelwa matshwao ntle le ha diphoso tseo di nyotobetsa moelelo/kutlwisiso. (Diphoso di nne di bontshwe.)
- Haeba dikarabo di sa nomorwa ka nepo, tshwaya ho latela Tataiso ya ho Tshwaya.
- Ha mohlalobuwa a sebedisitse mantswe a tswang puong e nngwe e seng ena a hlahlojwang ho yona, mantswe ao a se natswe, hape a se ke a nkelwa matshwao ha karabo e ntse e na le moelelo o utlwahalang. Leha ho le jwalo haeba lentswe le hlahang puong e nngwe le sebedisitswe temeng ebile le hlahella e le karabo e nepahetseng le fuwe matshwao.
- Dipotsong tse batlang maikutlo a mohlalobuwa, ha ho matshwao a tshwanetseng ho abelwa E/TJHE, kapa KE A DUMELA/KE A HANANA. Ka ho tshwana, ha ho matshwao a lokelang ho abelwa NNETE/MAFOSI kapa NTLHA/MOHOPOLLO. Ho lokelwa ho shejwa tshehetso / lebaka / tshetleho eo mohlalobuwa a fanang ka yona le tiisetso eo a fanang ka yona karabong ya hae.
- Ha mohlalobuwa a nehelane ka dikarabo tse pedi Karolong ya B (ditemeng tse telele) le tse pedi ditemeng tse kgutswane) e na le kgetho ya ho kgetha le ho ngola potso e le nngwe feela ho tswa ditemeng tse fapaneng, ha mohlalobuwa a sa thalla mola ho ya pele ho bontsha hore e fosahetse, mme ya bobedi e le yona e nepahetse, tshwaya karabo ya pele, mme o tlohele e e latelang.
- Ha dikarabo di nomorilwe di fosahetse, tshwaya ho ya ka memorandamo.

KAROLO YA A DINGOLWA

PATUWE: L.E. Masooa

POTSO YA 1

- 1.1 Ke moshanyana eo ba neng ba kena sekolo le yena/moithutimmoho.
Ba tsebane le bonolo ka Mamsy / Ke motswalle wa Mamsy
- 1.2 Ba tsebane ka Mamsy le mohlankana wa hae/ba kopantswe ke metswalle ya Bonolo.

Ba kopane besheng

- 1.3 Bonolo o ne a batla ho nnetefatsa hore ditaba tsa thobalano tseo a utlwang banana ba bang/metswalle ya hae e reng o di entse le Pat e ne e feela e le nnete na? Ka ha yena a ne a sa hopole se etsahetseng mohlang oo/ba etsa thobalano le eo Pat. Karabo tsa baithuti di tla shejwa.
- 1.4 Ho ne ho ka etsahala hore ba tshwaetsana ka mafu a thobalano a akgang Phamokate, le a mang.
- 1.5 E ile ya mo etsa hore a be le kगतello ya maikutlo/a ferekane.

O ile a ikwahlaya / o ne a utlwile bohloko.

- One a se a sa sebetse hantle sekolong.
 - O ne a se a sa rate ho qoqa le batswadi ba hae.
 - Le kerekeng o ne a sa ye ka tshwanelo. (Tse pedi feela)
- 1.6
- Sehlohlolo ke ha ditaba di fihla bobeng moo ekang mophethwa wa sehlooho o tla hlolwa ke / a hlola bothata boo a shebaneng le bona/ke moo mola poloto o nkang mothinya osele, ditaba di a pheletsong.
 - Sehlohlolo sa buka ena se etsa mmadi a bone e ka Bonolo o tla hloka hahala ho latela ketsahalo ya phallo ya madi a mangata a mo lahlehetseng.
- 1.7 O ne a kgathatswa ke hore batswadi ba hae, haholo ntatae, o ne a ka mo halefela haholo ka ha a ne a dula a mo hlokomedisa phoso / ka mathata a ho kena dikamanong le bashanyana a sa le monyane jwalo / le ho etsa thobalano pele ho lenyalo / le ho etsa thobalano e sa sireletswang.
- 1.8 Dikgwebo tse tjena kaha ha di molaong di kgothaletsa batjha ho ntsha dimpa ka tsela e kotsi. Ho ka ba bohlokwa ha mmuso o ka di kwala mme o tshware batho bana ba ntseng ba di bula.

POTSO YA 2

Ena ke mehlala feela, ho lebellwe dikarabo ho tswa ho bahlahlobuwa

- Tikoloho ke sebaka le maemo ao baphethwa ba ba buka ba phelang ho ona mmoho le nako ho ya ka ditaba tsa mongodi.
- Tikoloho e ka ba ya motse setoropo moo baphethwa ba phelang sekgowa ka tshebediso ya makoloi le diselefounu kapa ya motseselehae moo baphethwa ba phelang ka meetlo kapa puso ya marena, ho rua mehlape le ho lema masimo.
- Tikoloho ya buka ena ke ya motsesetoropo moo bana ba kenang sekolo haufi le malapeng le ho dula matlong a sekwalelwale. Ho boela ho ba le ditulo tsa ho phomola jwalo ka dipakeng le ditamene.
- Tikoloho ena e kgothaletsa bana le ho ba fa monyetla wa ho nyenyelapa le masiu ba eya dibesheng jwalo ka ha re bone bo Bonolo le boMamsy ba ile ba etsa ha ba ne ba eya moketjaneng wa beshe.
- Boteng ba dibeshe tsa batjha di siile bana haholo ba banana ba sa bolokeha ho bashanyana ba batlang ho ba robala ha ba se ba nwele jwalo ka ha Pat a ile a etsa ka Bonolo.
- Boteng ba dibaka tse tshwanang le tsa boRashidi tsa ho fedisa kemaro di kgothaleditse bana ba kang boBonolo ho ya batla ho fedisa kemaro ka tsela e fosahetseng e bileng e le kotsi ho yena ho feta ha a ne a tsebisitse batswadi ba hae.
- Ka ha tikoloho ke ya toropong mme nako ke ya sekwalelwale moo bana ba itlwaetsang menate le maratano a botjha, ho ba le ho hatellana ha metswalle ho kena tshebedisong ya tahi ya matlabotjha e le ha ba re ke sesupo sa tswelopele le bohlale.
- Ha tikoloho le nako e ne e le esele, bana ba ka be ba bontshitse boitshwaro bosele ho feta bona boo re bo bonang bukeng.

KAROLO YA A**RUBURIKI YA HO LEKANYETSA MOQOQO WA DINGOLWA****POTSO YA 2**

Makgetha a ho lekanyetsa	Phihlello e babatsehang	Phihlello e supang bokgoni	Phihlello e mahareng	Phihlello ya motheo feela	Phihlello e haellang
Matshwao 10	10–8	7–6	5–4	3–2	1–0
DIKAHARE	- Dintlha di utullotswe hantle le ho ntshetswa pele ka tsela e hlakileng. - Diratswana tsohle di momahane. - Tema e hlahisitse dintlha tse fapaneng tse hlwahlwa tse tshehetswang ho tswa sengolweng. - E bontsha kutlwisiso e babatsehang ya tema.	- Dintlha di hlahisitswe ka puo e utlwahalang. - Diratswana tse ding di hlahisitswe ka tsela e momahaneng. - Dintlha di hlahisitswe ka tsela e utlwahalang. - Di bontsha kutlwisiso e kgotsofatsang ya tema.	- Kutlwisiso ke e mahareng ya sehlooho; ha se dintlha tsohle tse utullotsweng ka botlalo. - Diratswana di momahane mona le mane. - Dintlha tse ding di tsheheditse, empa bopaki ha bo kgodise ka nako tsohle. - Di bontsha kutlwisiso mahareng ya mofuta wa tema.	- Kutlwisiso ke e haellang ya sehlooho; boholo ba dintlha ha di a utullwa ka botlalo. - Ke dintlha tse fokolang feela tse tshehetsang sehlooho. - Di hlahisitse dintlha tse seng kae tse tsamaelanang le sehlooho. - Di bontsha kutlwisiso e fokolang ya mofuta ona wa tema.	- Di bontsha kutlwisiso e fokolang ya sehlooho. - Boiteko bo fokolang ba ho araba potso. - Dintlha ha se tse kgodisang. - Mohlalobuwa ha a utlwisisa hantle mofuta ona wa tema.
Matshwao 5	5	4	3	2	1–0
SEBOPEHO LE TSHEBEDISO YA PUO	- Sebopeho se momahaneng. - Selelekela le qetelo di a babatseha. - Tshebediso ya puo ke e babatsehang. - Mosebetsi o hloka diphoso tsa puo le tsa mopeleto.	- Sebopeho ke se hlakileng. - Selelekela le qetelo di ntle. - Tshebediso ya puo ke e matla. - Boholo ba mosebetsi ha o na diphoso tsa tshebediso ya puo le mopeleto.	- Tema e hlahisitse bopaki bo itseng ba sebopeho. - Selelekela le qeto di a kgotsofatsa. - Tshebediso ya puo ke e loketseng mme e fetisa molaetsa ka tshwanelo. - Diphoso tsa tshebediso ya puo le mopeleto di mmalwa.	- Sebopeho se bonahala se radilwe ka tsela e fosahetseng. - Selelekela se a fokola. - Tshebediso ya puo ke ya motheo feela. - Diphoso tsa mopeleto di ngata.	- Kgaello ya ho rala sebopeho ka tshwanelo e sitisa phallo ya mehopolo. - Selelekela se fokola haholo. - Tshebediso ya puo ke e sa utlwahalang. - Diphoso tsa mopeleto di ngata haholo.

POTSO YA 3

Bonolo:	Le hlokomele hore ha se hore ke a le lahla jwalo ka metswalle ya ka, ke mpa ke batla ho imamela feela.
Dimpho:	Feela o kekeng wa re ke rona re o kentseng tabeng tsena empa e le wena ya potetseng le Pat ka bo wena.
Bonolo:	Ha ke hane, feela ke batla ho ba mong moo ke tla inahana hantle le ho fumana dikarabo.
Dimpho:	Jwale ha o batla ho fumana dikarabo rona o re behella ka thoko ka mabaka a feng?
Bonolo:	Kgang ke hore ha le batle ho mpha dikarabo tseo ke di batlang mme ho feta moo ha ke sa batla ho nna ke kopana le bashanyana bano bao lona le ba ratang.
Dimpho:	Feela le ha ho le jwalo o tlameha ho ithuta ho itlhokomela ha bashanyana ba le teng eseng o lebele rona ho o hlokomela.
Bonolo:	Ke ka hona ke reng ke kopa ho ba mong hore ke kgone ho tseba se etsahetseng hore ka nako e tlang ke itlhokomele betere.

RUBURIKI YA HO LEKANYETSA PUISANO YA DINGOLWA**POTSO YA 3**

Makgetha a ho lekanyetsa	Phihlello e babatsehang	Phihlello e supang bokgoni	Phihlello e mahareng	Phihlello ya motheo feela	Phihlello e haellang
Matshwao 6	6–5	4	3	2	1–0
DIKAHARE	- Di bontsha kutlwisiso e tebileng ya se botswang. - Di hlahisitse dintlha tse fapaneng tse hlwahlwa; di tshhetswa ho tswa paleng. - Kutlwisiso ke e babatsehang ya mofuta wa tema.	- Di bontsha kutlwisiso mme di hlalosa se botswang ka tshwanelo. - Di hlahisitse dintlha tse utlwahalang, empa ha se tsohle tse tiisitsweng kamoo ho lokelang. - O utlwisisa mofuta wa tema.	- Di bontsha kutlwisiso e mahareng ya se botswang. - Tse ding tsa dintlha di tshheditswe, empa bopaki ha bo kgodise ka nako tsohle. - Kutlwisiso ya motheo feela ya mofuta wa tema.	- Di bontsha kutlwisiso e sa kgotsofatseng ya se botswang. - Ho batla ho se dintlha tse hlahisitsweng ho tshhetsa sehlooho. - Kutlwisiso ya mofuta wa tema ke e haellang.	- Ha a bontshe kutlwisiso ya letho ya se botswang. Dintlha tse tshhetsang ha di hlahiswe ho tswa mofuteng wa sengolwa. - Mohlalobuwa ha a utlwisisa hantle mofuta wa tema.
Matshwao 4	4	3	2	1	0
SEBOPEHO LE TSHEBEDISO YA PUO	- Sebopeho se radilwe ka tsela e babatsehang. - Tshebediso ya puo ke e babatsehang. - O batla o hloka diphoso tsa puo le tsa mopeleto.	- Sebopeho ke se hlakileng, mme dintlha di hlahisitse ka tsela e utlwahalang. - Tshebediso ya puo ke e matla. - Boholo ba mosebetsi ha o na diphoso tsa tshebediso ya puo le mopeleto.	- Sebopeho se hlahisitse bopaki bo seng bokae. - Tshebediso ya puo ke e loketseng mme e fetisa molaetsa ka tshwanelo. - Diphoso tsa tshebediso ya puo le mopeleto di mahareng.	- Sebopeho se bonahala se radilwe ka tsela e fosahetseng. - Tshebediso ya puo ke ya motheo feela. - Diphoso tsa mopeleto di ngata.	- Sebopeho ha se yo. - Ha a bontshe kutlwisiso ya letho ya se botswang. - Tshebediso ya puo ke e sa utlwahalang. - Diphoso tsa mopeleto di ngata haholo.

POTSO YA 4

- Peto ke ha motho e mong a robala le e mong ntle le tumello ya hae, ka nako e nngwe ba bile ba sa ratane kapa ke ha batjha ba seng dilemong tse lekanang ba kena thobalanong moo e moholo e bang yena ya phoso.
- Ho ya ka ditaba tsa buka, Pat ke yena ya phoso mme o molato wa ho beta Bonolo.
- Mohla letsatsi leo la beshe, Bonolo o ne a sa batle le ho ikamahanya le bashanyana.
- Pat ke yena ya ileng a ikopanya le Bonolo le ho buisana le yena ho mo etsa hore a phuthulohe hore ho be bonolo ho inkela monyetla ho yena.
- A qalella ho mo fepa veini eo a neng a tseba hantle hore e tla mo hlola ha nako e ntse e ya.
- Sena e ne e le sesupo sa hore Pat o ne a ntse a na le maikemisetso a ho robala le Bonolo ntle le hore a kope tumello ho yena.
- Re bona Pat a se a isa Bonolo kamoreng e ka thoko moo a fihlang a mo beha mealong a akana le yena a ba a qetella a mo robetse a ile le maididi a botahwa.
- Ketso eo e fetoha peto ha o robala le motho eo kelello ya hae e sa hlaphohelwang le ho bona se etsahalang ka nako eo.
- Re boela re mmona a bile a mosiya hona moo ha a se a qetile ho mo robala.
- Tsena ke diketso tsa babeti ka ha ba sa kgathalle hore phofu ya bona e tla ikutiwa jwang ha e hlaphohelwa ka mora ketsahalo eo.

KAPA

- Tumellano ke ha batho ba babedi ba dumela ho etsa ntho e le nngwe kapa ho feta ho se ya ikutlwang eka o a hatellwa kapa o susumetswa ho etsa ho itseng kgahlano le thato ya hae.
- Bukeng ena ya Patuwe, se etsahetseng pakeng tsa Pat le Bonolo ke tumellano.
- Bobedi ba bona ba ne ba enwa veini kapa jwala ka tumellano.
- Ha ba se ba tauwe ba ile ba ema bobedi ba bona ho ya dikamoreng tse ka hare
- Bonolo ka bo yena ke yena ya ileng a fihla a qalella diketso tsa motabo ho hohela Pat mmre ba sunana.
- Yena ka letsoho la hae a ikapola diaparo ho bontsha Pat hore o feela a ikemiseditse ho robala le yena ntle le pelaelo.
- Pat le yena ha a ka ba a nganga nakong eo tsena di ntseng di etsahala ho supa hore o dumellana le se etswang ke Bonolo.
- Hang hoba ba qete ho robalana, ke moo Pat a ileng a ema a ya tsebisa metswalle ya Bonolo hore o mo siile a ntse a robetse.
- Mona ke moo re sa boneng boMamsy ba ba le pelaelo ya peto kapa ho inkela ka mahahapa ho motswalle wa bona.
- Le ha ba ilo tsosa Bonolo ha ho moo re utlwang hore ba ile ba bona letshwao le mahahapa nakong eo Bonolo le Pat ba neng ba ikwalletse ka moo ntle le ho bona sephuthelwana sa khontomo e ba nnetefaleditseng ketso ya thobalano e entsweng.
- Ho feta moo ha hona mohla Bonolo a kileng a ba amela ka ho betwa ke Pat. Ke ka hoo re reng se etsahetseng pakeng tsa bona ke tumellano.

RUBURIKI YA HO LEKANYETSA MOQOQO WA DINGOLWA**POTSO YA 4**

Makgetha a ho lekanyetsa	Phihlello e babatsehang	Phihlello e supang bokgoni	Phihlello e mahareng	Phihlello ya motheo feela	Phihlello e haellang
Matshwao 13	13–11	10–8	7–5	4–2	1–0
DIKAHARE	- Dintlha di bontsha kutlwisiso e tebileng ya se botswang. - Di hlahisitse dintlha tse fapaneng tse hlwahlwa; di tshehetswa ho tswa paleng. - Kutlwisiso ke e babatsehang ya mofuta wa tema.	- Dintlha di bontsha kutlwisiso mme e hlalosa se botswang ka tshwanelo. - Di hlahisitse dintlha tse utlwahalang, empa ha se tsohle tse tiisitsweng kamoo ho lokelang. - O utlwisisa mofuta wa tema.	- Di bontsha kutlwisiso e mahareng ya se botswang. - Tse ding tsa dintlha di tshheditswe, empa bopaki ha bo kgodise ka nako tsohle. - Kutlwisiso ya motheo feela ya mofuta wa tema.	- Di bontsha kutlwisiso e sa kgotsofatseng ya se botswang. - Ho batla ho se dintlha tse hlahisitsweng ho tshhetsa sehlooho. - Kutlwisiso ya mofuta wa tema ke e haellang.	- Dintlha tse tshhetsang ha di hlahiswe ho tswa mofuteng wa sengolwa. - Mohlahlobuwa ha a utlwisisa hantle mofuta wa tema.
Matshwao 7	7–6	5	4–3	2	1–0
SEBOPEHO LE TSHEBEDISO YA PUO	- Sebopeho se radilwe ka tsela e babatsehang. - Selelekela le qetelo di a babatseha. - Tshebediso ya puo ke e babatsehang. - O batla o hloka diphoso tsa puo le tsa mopeleto.	- Sebopeho ke se hlakileng, mme dintlha di hlahisitswe ka tsela e utlwahalang. - Selelekela le qetelo di ntle. - Tshebediso ya puo ke e matla. - Boholo ba mosebetsi ha o na diphoso tsa tshebediso ya puo le mopeleto.	- Sebopeho se hlahisitse bopaki bo seng bokae. - Selelekela se a kgotsofatsa. - Tshebediso ya puo ke e loketseng mme e fetisa molaetsa ka tshwanelo. - Diphoso tsa tshebediso ya puo le mopeleto di mahareng.	- Sebopeho se bonahala se radilwe ka tsela e fosahetseng. - Selelekela se a fokola. - Tshebediso ya puo ke ya motheo feela. - Diphoso tsa mopeleto di ngata.	- Sebopeho ha se yo. - Ha a bontshe kutlwisiso ya letho ya se botswang. - Selelekela se fokola haholo. - Tshebediso ya puo ke e sa utlwahalang. - Diphoso tsa mopeleto di ngata haholo.

KAROLO YA B DITEMA TSA DIKGOKAHANO

DITEMA TSA KGOKAHANO TSE TELELE

KGETHA HO ARABA POTSO YA 5 KAPA YA 6.

POTSO YA 5

Mohlalobuwa a ngole lengolo la kgothatso ho latela makgetha ana a ka tlase.

Dintlha tsa tlhokomediso ha ho ngolwa lengolo la thoholetso:

- **Sebopeho**
 - Diaterese di pedi. Aterese ya mongodi wa lengolo e ngolwe ho tloha mahareng a leqephe ho leba ka letsohong le letona, ho tlole mola ebe ho ngolwa letsatsi, kgwedi le selemo, feela jwalo ka lengolo la setlwaedi. Ho tlole mola.
 - Aterese ya ya ngollwang (moamohedi) e ngolwe ka letsohong le letshehadi.
 - Aterese ya moamohedi e qalwe ka maemo a tshebetso a ya ngollwang, ebe ho latela aterese ya hae ka botlalo.
 - Ho tlole mola tlasa aterese ebe ho ngolwa tumedisso (Monghadi, Mofumahadi kapa Mofumahatsana).
 - Tlasa tumedisso ho ngolwe mola wa sehlooho – o totobatsang sepheo sa lengolo leo.
 - Ka mora mola wa sehlooho ho ngolwe seratswana sa selemekela (sa pele).
 - Ho feta mona, seratswana se seng le se seng ke se matlafatsang mahlakore a fapaneng a taba eo ho buuwang ka yona.
 - Ho tlole mola dipakeng tsa diratswana.
 - Qetelo le yona e be ya puo ya semmuso, mme e ka ngolwa e le 'Ka botshepehi', Wa hao ka boikokobetso, jj.
- Ya ngolang lengolo o lokela ho ngola lebitso la hae ka botlalo ka mora qetelo, ebe o a saena ka mora lebitso ka botlalo.

KAPA

POTSO YA 6

- Mohlahlobuwa a ngole molaetsa wa **Puo** ho latela makgetha ana a ka tlase.

Sebopeho

Dintlha tsa tlhokomediso ha ho ngolwa puo

- Pele o qala ho ngola puo o lokela ho ela hloko dintlha tse latelang:
 - Ipotse lebaka la hore ke hobaneng o lokela ho nehelana ka puo le hore sepheo sa kopano ke sefe?
 - Tseba mofuta wa kopano eo o yang ho bua ho yona hore ke ofe, ebe ke dikapeso tsa baithuti dithutong, moketjana wa ho keteka ho pasa dithutong, mokete o itseng wa sekolo, lenyalo, jj.
 - Tseba bamamedi ba hao hore e tla be e le bomang, na ke batjha, banyalani, bahwebi, batswadi, jj.
 - Sheba hore o tla nehelana ka puo ka tsela efe, na ke ka tsela e bonolo, ka ho tshehisa, ka puo ya semmuso, jwalo-jwalo.
 - E tla be e le nako efe eo o tlang ho bua ka yona, na ke hoseng, motsheare, mantsiboya, bosiu, jj.
- Ha o se o fumane dikarabo tsa dipotso tse ka hodimo, hlophisa puo ya hao ka tsela e latelang:
 - Pulo ya hao e be polelo kapa polediso ya bohlale, e matla e tla hohela le ho qhahamisa ditsebe tsa bamamedi. E ka nna ya ba motlae kapa qotso e tla hokahana le puo ya hao.
 - Hlophisa le ho hlahlamisa dintlha tsa hao ka boqhetseke hore puo e phalle.
 - Sebedisa dipolelo tse kgutshwane mme o nne o tswake ka mehlala le dipolediso tsa bonono tse sa tlwaelehang ho natefisa puo.
 - Puo ya hao e be le phallo – ho be le qaleho e hlakileng, mmele wa dintlha tse momahaneng, le qetelo e mathemalodi.
 - Bua dintlha tsa nnete, tse sa tswakwang ka leshano.

KAROLO YA B**RUBURIKI YA HO LEKANYETSA DITEMA TSA KGOKAHANO TSE TELELE****POTSO YA 5 LE 6**

Makgetha a ho lekanyetsa	Phihlello e babatsehang	Phihlello e supang bokgoni	Phihlello e mahareng	Phihlello ya motheo feela	Phihlello e haellang
Matshwao 18	18–14	13–11	10–8	7–5	4–0
SEBOPEHO, DIKAHARE LE MORALO - Nehelano le mehopolo - Tlhophiso ya mehopolo - Sepheo, baamohedi ba ditaba, makgetha a tema le maemo	- Dipolelo le diratswana di bopilwe ka tsela e babatsehang. - Nehelano e bontsha kutlwisiso e babatsehang ya sehlooho e supang bokgoni bo ikgethang. - Mehopolo e matla, e phephetsa monahano, mme ke e kgodisang. - E hlophisitswe hantle ka tsela e babatsehang, mme e momahane ka tshwanelo. - E radilwe ka bokgoni bo tsotetang.	- Dipolelo le diratswana di a hlahlamana, mme di fapafapantswe. - Nehelano e ntle e supang tsebo le bokgoni. - Mehopolo ke e ipapisitseng ka botlalo le sehlooho, mme ke e kgahlisang. - E hlophisitswe hantle ka tsela e supang bokgoni, mme e momahane ka tshwanelo. - E radilwe hantle ka tshwanelo.	- Dipolelo le diratswana di bopilwe ka tsela e mahareng. - Nehelano ke e kgotsofatsang. - Mehopolo e momahane ka tsela e kgotsofatsang le e kgodisang. - E hlophisitswe hantle ka tsela e mahareng, mme e momahane ka tshwanelo. - E radilwe ka tsela e mahareng feela.	- Dipolelo le diratswana di na le diphoso. - Tema e ntse e hlahisa moelelo o itseng. - Nehelano e momahane mona le mane. - Mehopolo ke e sa hlakang. Ho na le bopaki bo seng bokae ba tlhophiso le momahano ya mosebetsi. - Moralo ke o tswileng lekoteng.	- Dipolelo le diratswana tse hlahisitsweng ke tse fosahetseng. - Tema ha e na moelelo o lebeleletsweng. - Mehopolo ke e sa tsepamang e dubakaneng. - Ha e utlwahale, mme dintlha di a phetakakwa. - Ha o a hlophiswa ka tshwanelo le momahano ha e yo.
Matshwao 12	12–10	9–8	7–6	5–4	3–0
TSHEBEDISO YA PUO, SETAELE LE HO HLAOLA DIPHOSO - Sehalo, rejistara, setaele, maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo - Tshebediso ya puo, tlwaelo ya tshebediso ya puo, kgetho ya mantswa, matshwao a ho bala le mopeleto	- Tshebediso ya puo ke e babatsehang. - Sehalo, rejistara le setaele ke tse butswitseng, tse susumetsang le ho nepahala. - O batla o hloka diphoso tsa puo le tsa mopeleto.	- Tshebediso ya puo ke e matla. - Sehalo, rejistara le setaele ke tse bontshang bokgoni. - Boholo ba mosebetsi ha o na diphoso tsa tshebediso ya puo le mopeleto.	- Tshebediso ya puo ke e loketseng mme e fetisa molaetsa ka tshwanelo. - Sehalo, rejistara le setaele ke tse mahareng. - Diphoso tsa tshebediso ya puo le mopeleto di mahareng.	- Tshebediso ya puo ke ya motheo feela. - Sehalo, rejistara le setaele ha di a lokela mosebetsi. - Diphoso tsa mopeleto di ngata.	- Tshebediso ya puo ke e sa utlwalang. - Sehalo, rejistara le setaele ke tse fosahetseng tse hlahisitseng tema e fokolang haholo. - Diphoso tsa mopeleto di ngata haholo.

DITEMA TSA KGOKAHANO TSE KGUTSHWANYANE

KGETHA HO ARABA POTSO YA 7 KAPA YA 8.

POTSO YA 7

Sebopeho sa *WhatsApp*

Ha o romella molaetsa, dintlha tsena tse latelang di a hlaha:

- Lebitso kapa nomoro ya moamohedi wa molaetsa, le hlaha hodimodimo molaetseng oo.
- Letsatsi leo molaetsa o romelwang ka lona.
- Sebaka sa ho ngola molaetsa.
- Letshwao la ho hokela setshwantsho / senepe / tokomane eo o e romellang le molaetsa oo.
- Letshwao le tobetswang ha ho romelwa molaetsa.

Ha o amohela molaetsa, dintlha tsena tse latelang di a hlaha:

- Lebitso kapa nomoro ya mongodi wa molaetsa, le hlaha hodimodimo molaetseng oo.
- Molaetsa o ngotsweng.
- Nako eo molaetsa o fihlileng ka yona.
- Letsatsi leo molaetsa o fihlileng ka lona.

Matshwao a ikgethang a molaetsa wa *WhatsApp*

- Puo e ka ba ya semmuso kapa eo e seng ya semmuso ho ya ka dikamano tsa mongodi le moamohedi.
- Lekgathe le laolwa ke maemo a ditaba.
- Molaetsa o lokela ho hlaka le ho ba mokgutshwane.
- Tshebediso ya ditlhaku, dinomoro, dikgutsufatso tsa mantswe di sebediswe feela ha molaetsa e se wa semmuso.

KAPA

POTSO YA 8

Mohlahlobuwa a ngole papatso e yang koranteng ho latela makgetha ana a ka tlase.

- Tshebediso ya ditekgeniki tse kang dikgohedi tsa pono (*visual effect*), dihlooho tse hohelang mahlo, ditshwantsho, difoto, dikhathunu, diphousetara, ditema tse tshwantshisitsweng (*graphics*) ka bonono, ho kenyelletswa tshebediso ya mefuta ya mongolo e fapaneng, boholo le mebala (*fonts*).
- Tshebediso ya mawa a puo (*language devices*): ho sebedisa makgethi, mahlalosi, papadi e etswang ka mantswe (*pun*), alethereishene, asonense, pheteletso, phetapheto, mabotsi, mapetjo, ditaello, dipolelwana tse hohelang, jj.
- E qholotse maikutlo le ditakatso tsa moreki, a bone ho le molemong wa hae hore a reke sebakatso seo.
- E arabe le ho nehelana ka ditharollo tsa bohle; e fe bareki boitshepo, bophelo bo botle le maikutlo a polokeho mmoho le a ho fumana boleng bakeng sa tjhelete ya bona.
- E nehelana ka dipalopalo ho nnetefatsa tseo e di bolelang le ho nehelana ka tshepo ho bohle.
- E nehe moreki maikutlo a thabo, pososelo e supa hore moreki o thabetse sehlahiswa.

Matshwao kaofela: 100

POTSO YA 7 LE 8

Makgetha a ho lekanyetsa	Phihlello e babatsehang	Phihlello e supang bokgoni	Phihlello e mahareng	Phihlello ya motheo feela	Phihlello e haellang
Matshwao 6	6–5	4	3	2	1–0
SEBOPEHO, DIKAHARE LE MORALO - Nehelano le mehopolo - Tlhophiso ya mehopolo - Sepheo, baamohedi ba ditaba, makgetha a tema le maemo	- Dipolelo le diratswana di bopilwe ka tsela e babatsehang. - Nehelano ya tema e bontsha kutlwisiso e babatsehang ya sehlooho e supang bokgoni bo ikgethang. - Mehopolo e matla, e phephetsa monahano, mme ke e kgodisang. - E hlophisitswe hantle ka tsela e babatsehang, mme e momahane ka tshwanelo. - E radiilwe ka bokgoni bo tsotetsehang.	- Dipolelo le diratswana di a hlahlamana, mme di fapafapantswe. - Nehelano e ntle e supang tsebo le bokgoni. - Mehopolo ke e ipapisitseng ka botlalo le sehlooho, mme e kgahlisang. - E hlophisitswe hantle ka tsela e supang bokgoni, mme e momahane ka tshwanelo. - E radiilwe hantle ka tshwanelo.	- Dipolelo le diratswana di bopilwe ka tsela e mahareng. - Nehelano ke e kgotsofatsang ditlhokeho. - Mehopolo e momahane ka tsela e kgotsofatsang le e kgodisang. - E hlophisitswe hantle ka tsela e mahareng, mme e momahane ka tshwanelo. - E radiilwe ka tsela ya motheo feela.	- Dipolelo le diratswana di na le diphoso. - Nehelano e momahane mona le mane. - Mehopolo ke e seng ya boiqapelo, mme e sa hlakang. - Ho na le bopaki bo seng bokae ba tlhophiso le momahano ya mosebetsi. - Moralo o tswile lekoteng ho hang.	- Dipolelo le diratswana tse hlakisitsweng ke tse fosahetseng. - Tema ha e na moelelo o lebeleletsweng. - Mehopolo ke e sa tsepamang e dubakaneng. - Ha e utlwahale, mme dintlha di a phetakakwa. - Ha e a hlophiswa ka tshwanelo le momahano ha e yo.
Matshwao 4	4	3	2	1	0
TSHEBEDISO YA PUO, SETAELE LE HO HLAOLA DIPHOSO - Sehalo, rejistara, setaele, maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo - Tshebediso ya puo, tlwaelo ya tshebediso ya puo, kgetho ya mantswe, matshwao a ho bala le mopeleto	- Tshebediso ya puo ke e babatsehang. - Sehalo, rejistara le setaele ke tse butswitseng, tse susumetsang le ho nepahala. - O hloka diphoso tsa puo le tsa mopeleto.	- Tshebediso ya puo ke e matla. - Sehalo, rejistara le setaele ke tse bontshang bokgoni. - Boholo ba mosebetsi ha o na diphoso tsa tshebediso ya puo le mopeleto.	- Tshebediso ya puo ke e loketseng mme e fetisa molaetsa ka tshwanelo. - Sehalo, rejistara le setaele ke tse mahareng. - Diphoso tsa tshebediso ya puo le mopeleto di mahareng.	- Tshebediso ya puo ke ya motheo feela. - Sehalo, rejistara le setaele ha se tse loketseng mosebetsi. - Diphoso tsa mopeleto di ngata.	- Tshebediso ya puo ke e sa utlwahaleng. - Sehalo, rejistara le setaele ke tse fosahetseng tse hlakisitseng tema e fokolang haholo. - Diphoso tsa mopeleto di ngata haholo.